

مدیر آموزش در آماده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

عنوان :	آموزش های مدرسه آماده
ناظران علمی:	دکتر احمد صادقی، دکتر عباس استاد تقی زاده
ویراستار:	ابوالفضل بیات
کنترل و بازبینی :	مرضیه مراد بیگی، لادن کریمی صحنه سرایی
ناشر:	سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران
طراح جلد و صفحه آرا:	سعید صادقی
شمارگان:	۲۰۰۰ نسخه
تاریخ و نوبت چاپ:	اول _ تابستان ۱۳۹۴

نشانی: بزرگراه آیت الله اشرفی اصفهانی، ابتدای بزرگراه جلال آل احمد، نبش نهم شمالی، سازمان پیشگیری و مدیریت بحران شهر تهران، معاونت آموزش، پژوهش و مشارکت های مردمی

فکس: ۴۴۲۶۷۳۶۴
www.tdmno.ir

تلفن: ۴۴۲۴۴۰۴۰
آدرس سایت:

		پیش گفتار	
		مقدمه	
۱۳	مبانی مدیریت بحران و پدافند غیر عامل	فصل ۱	مبانی مدیریت بحران و شناخت مخاطرات
۴۱	شناخت سوانح	فصل ۲	
۶۷	اقدامات در برابر سوانح	فصل ۳	
۸۵	تخلیه امن اضطراری	فصل ۴	
۹۷	حمایت روانی	فصل ۵	آموزش‌ها و اقدامات کاربردی
۱۱۳	اطفای حریق	فصل ۶	
۱۳۹	کمک‌های اولیه و امداد	فصل ۷	
۱۶۹	تجارب موفق آموزش مدیریت بحران در ژاپن	فصل ۸	
۱۸۷	طرح مدرسه آماده	پیوست ۱	
۱۹۹	توصیه‌های ایمنی در مدارس	پیوست ۲	
۲۱۱	سند کاهش خطرپذیری مدرسه	پیوست ۳	پیوست‌ها
۲۱۸	کارگاه مدرسه تاب‌آور	پیوست ۴	
۲۲۴	کارگاه شرایط بحرانی	پیوست ۵	

مقدمه

ایران یکی از حادثه خیزترین کشورهای جهان است و هرساله شاهد حوادث و سوانح در مناطق مختلف کشور هستیم که خسارات جانی و مالی فراوانی عزیزمان بوجود می آورد. این خسارات علاوه بر تحمیل هزینه های هنگفت مالی موجب ایجاد نگرانی و تشویش در سطح جامعه شده و امنیت روانی آن را دچار تزلزل می کند. برای ایجاد توسعه پایدار همسو و هماهنگ با سایر برنامه های رشد و توسعه در هر جامعه ای، باید برنامه جامعی برای مدیریت مخاطرات و پیشگیری و مقابله با آن تهیه و اجرا شود. همچنین اجرایی نمودن راهبردهای آن، مستلزم درک خطر، مشارکت مردم و ارتقای آگاهی و دانش اقشار مختلف جامعه می باشد.

چنانچه بررسی های انجام شده نشان می دهد در خوشبینانه ترین وضعیت، هراندازه واکنش سازمانهای مسئول سریع و امکانات و تجهیزات مورد نیاز در اختیار آنها قرار گرفته باشد، باز هم نیروهای امدادی در صورت وقوع حوادث بزرگ، امکان دسترسی، پاسخ گویی فوری و ارائه کمک های سازماندهی شده به آسیب دیدگان را در چند ساعت اولیه نخواهند داشت.

در دسترس نبودن اطلاعات دقیق و کامل از محل، نوع و شدت خسارات و نیازهای امدادی مربوطه، کثرت موارد اضطراری نیازمند کمک، بسته شدن راه ها، صدمات وارده به خانواده نیروهای رسمی سازمان های امدادی و ... از جمله عوامل عدم تکافوی امکانات و نیروهای موجود در مقایسه با نیازمندی های زمان وقوع بحران است. از جمله اقدامات ضروری در این ارتباط، برنامه ریزی محلی ظرفیت های مقابله با شرایط اضطراری و از آن جمله آموزش و آمادگی افراد حاضر در محل است.

مدرسه به عنوان محیط و مکانی که دانش آموزان، مربیان، کارکنان و مدیران مدارس، زمان زیادی را در آن حضور دارند، می بایست تا حد امکان ایمن و دارای حداقل مخاطرات پیش بینی برای حوادث و باشد. به گونه ای که والدین، با آرامش خاطر، فرزندان خود را به مدرسه بسپارند و دانش آموزان به عنوان یکی از اقشار کلیدی و مؤثر بر تغییر نگرش خانواده و جامعه، بدون نگرانی از بروز حوادث و آسیب های احتمالی به تحصیل و بالندگی پردازند. اهمیت این قشر از جامعه تا حدی است که بسیاری از کشورها از جمله ژاپن، کانادا و جوامع بین المللی در برنامه های خود به صورت مستقیم به آن پرداخته اند. دومین کنفرانس جهانی برای کاهش ریسک سوانح (سند هیوگو- ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۵)، نهضت جهانی مدارس ایمن (Safe School) و کنفرانس جهانی سندای (سال ۲۰۱۵ تا ۲۰۳۰) از جمله این مجامع است.

«مدرسه آماده» بر آن است تا با همراهی و همدلی تمامی مسئولان و ذی نفعان در جهت ایجاد محیطی امن و مطمئن برای تعلیم و تربیت فرزندان امروز و آینده سازان فردای این کشور، گامی مؤثر بردارد. با اتکا به لطف

ایزد متعال امید است با اجرای این طرح، افزایش ایمنی دانش‌آموزان، استمرار برنامه‌ریزی و اجرای اقدامات پیشگیرانه و آمادگی در برابر حوادث، آموزش پرسنل و دانش‌آموزان مدارس و اطلاع‌رسانی به خانواده‌های آنها، بتوان تغییرات مثبت و قابل توجهی در فرهنگ سازی و ارتقای اقدامات کاهش خطرپذیری در جامعه را شاهد باشیم. در این راستا طرح «مدرسه آمادگی» با محور قراردادن فعالیت‌های فرهنگی و آموزشی ویژه دانش‌آموزان و پرسنل آموزشی و اداری مدارس، برآن است تا گامی در زمینه تقویت، حفظ و ارتقای تاب‌آوری شهر و شهروندان در رویارویی با سوانح طبیعی محور گام بردارد.

کتاب حاضر در هشت فصل و به انضمام پنج پیوست به عنوان ویراست اول و محتوای پایه دوره آموزشی نمایندگان مدیران بحران و پدافند غیرعامل و پرسنل آموزشی و اداری مدارس تنظیم شده که امید است با همراهی اساتید دلسوز و کارشناسان گرانقدر هر یک از حوزه‌های مرتبط، در ویرایش‌های بعدی با نقاط قوت بیشتر و ضعف‌های کمتری در خدمت ایمنی آینده‌سازان این مرز و بوم قرار گیرد.

در تدوین این کتاب و در فصل ۱، با عنوان «**مبانی مدیریت بحران و پدافند غیرعامل**»؛ بحران، مدیریت بحران و فرایند آن به همراه ساختار مدیریت بحران معرفی شده است و جایگاه اقدامات دولتی و غیردولتی در مدیریت بحران و پدافند غیرعامل را با زبانی ساده بیان شده است.

در فصل ۲، با عنوان «**شناخت سوانح**»؛ سوانح طبیعی و انسان ساخت به صورت خلاصه معرفی شده‌اند. در این بخش با ارائه تعریف ساده‌ای از مخاطرات و اثرات احتمالی ناشی از وقوع آنها، نمونه‌هایی از سوابق رخدادهای مشابه نیز ذکر شده است.

در فصل ۳، «**اقدامات در برابر سوانح**»؛ بر اساس معرفی به عمل آمده از سوانح در فصل گذشته، به اقدامات ضروری و کاربردی برای شهروندان، جهت مقابله با سوانح مختلف با تفکیک آنها به مراحل قبل، هنگام و پس از وقوع سانحه پرداخته شده است.

فصل ۴، «**تخلیه امن اضطراری**»؛ تعاریف و اصول تخلیه اضطراری با تأکید بر مدارس و شرح فعالیت گروه مدیریت بحران مدرسه را شامل می‌شود.

فصل ۵، «**حمایت روانی**»؛ متن راهنمایی است جهت چگونگی حمایت روانی حادثه‌دیدگان به ویژه کودکان و نوجوانان و سرعت بخشیدن به بهبود حال ایشان پس از وقوع سوانح.

در فصل ۶، «**اطفای حریق**»؛ ابتدا مکانیزم وقوع حریق و سپس روش‌های اطفای حریق و ابزارهای مورد نیاز توضیح داده شده است. از جمله موارد مهم بیان شده در این فصل، اقدامات ضروری برای پیشگیری از حریق و مخاطرات آن است.

فصل ۷، «**کمک‌های اولیه و امداد**»؛ با توجه به آموزش‌های ضمن خدمت پرسنل مدارس، با استفاده از تصاویر مرتبط، به مباحث اساسی در کمک‌های اولیه و فوریت‌های پزشکی جهت استفاده در شرایط اضطراری و تا رسیدن نیروهای امدادی و اورژانس، پرداخته است.

در فصل ۸- «**تجارب موفق آموزش مدیریت بحران در ژاپن**»، تعدادی از روش‌های آموزشی تجربه شده ژاپن با توجه به سابقه طولانی و مؤثر کشور این کشور در آموزش مواجهه با سوانح به گروه‌های سنی مختلف به خصوص کودکان و ساده‌سازی انتقال این مفاهیم با استفاده از ابزارهای مناسب آموزشی مناسب برای انتقال این تجارب به معلمان عزیز توضیح داده شده است.

پنج پیوست در نظر گرفته شده برای این کتاب شامل:

پیوست ۱- «طرح مدرسه آماده» که در آن کلیات تدوین و فرآیند اجرایی طرح مدرسه آماده در شهر تهران، به عنوان تجربه‌ای قابل تعمیم، تشریح شده است.

پیوست ۲- «توصیه های ایمنی در مدارس»؛ با توجه به تاکید طرح «مدرسه آماده» برای ایمنی مدارس، در این پیوست موارد اصولی ارزیابی و ایمن سازی فضاهای مختلف مدرسه در قالب نکات اجرایی آورده شده است.

در پیوست ۳- «سند کاهش خطرپذیری مدرسه»، با هدف ارزیابی و راهکارهای ارتقای سطح آمادگی مدرسه را بر اساس تکمیل فرم‌های مشخص به فهرستی از موارد کنترل ایمنی مدرسه پرداخته شده است.

پیوست ۴- «کارگاه مدرسه تاب آور» بخشی از مسئولیت گروه مدیریت بحران مدرسه، تهیه نقشه مدیریت بحران مدرسه و شناسایی عوامل مؤثر و مخاطرات فضای داخلی مدرسه و پیرامون آن است که تهیه آن در این پیوست در قالب برگزاری کارگاه و به صورت گام به گام توضیح داده شده است. در پایان این کارگاه می‌بایست مدرسه به نقشه‌های لازم و متناسب مدرسه خود دست یافته و امکان استفاده از آن در برنامه‌ریزی‌های مرتبط را داشته باشد.

در آخرین پیوست، پیوست ۵- با عنوان «کارگاه شرایط بحرانی»؛ برای آشنایی بیشتر مخاطبان با برنامه عملیاتی مدیریت بحران و تدوین آن، چند سناریوی فرضی عنوان شده است. انجام تمرینات این بخش به گروه مدیریت بحران مدرسه کمک می‌کند تا سایر سناریوهای احتمالی را شناسایی و مجموعه کاملی از برنامه‌های عملیاتی مورد نیاز خود را تهیه نموده در مواجهه با حوادث، با آمادگی و هماهنگی بیشتری عمل نمایند.

تهیه و تالیف این کتاب با همکاری آقایان و خانم‌ها:

دکتر مجید عبداللهی (دکترای جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری-مدرس دانشگاه)،

دکتر نادر حقی منبع (MPH سلامت در بلایای دانشگاه تهران-پزشک فوریتها)،

دکتر مجید محمودی مظفر (دکترای روانشناسی-مدرس دانشگاه)،

رسول شاه‌محمدی،

رسول هلالی (مدیر اداره اماکن سازمان آتش نشانی)،

مهندس شهاب تقی‌خانی،

مهندس امیر رنگین کمان،

سید محمود رضایی جواهریان،

مهندس لادن کریمی صحنه‌سرایبی

و آمنه اشتری ماهینی، صورت گرفته است.

آماده‌سازی انتشار این کتاب با تلاش و برنامه‌ریزی همکاران گرامی؛

آقای احسان امامی آرندی و خانم‌ها مرضیه مرادیگی، نفیسه میرزاهاشمی و لادن کریمی انجام شده است.

با سپاس از زحمات مولفین، تلاش‌های آقای حیدر کلهری و مجموعه معاونت آموزش سازمان و دیگر دست‌اندرکاران تهیه و انتشار این کتاب، از همه گرامیان کمال تشکر و قدردانی را می‌نمایم.